OKM/NUOLI

Sivistys- ja tiedejaosto keskiviikko 21.11.2018 klo 09:30 / HE 123/2018 vp / Asiantuntijapyyntö

Miten Sorin Sirkuksen toiminta turvataan?

Sorin Sirkus kuuluu taiteen perusopetuksen valtionosuusrahoituksen piiriin, yhtenä kolmesta siihen kuuluvasta sirkustaiteen perusopetusta antavasta oppilaitoksesta. Lisäksi se on saanut valtionavustuksia, joista merkittävimpänä opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisotyön määrärahoista myönnetty yleisavustus.

Yleisavustus on myönnetty Sorin Sirkuksen toimintaan nuorisotyön palvelu- ja kehittämiskeskuksena (PAKE). Nuorisotyön palvelu- ja kehittämiskeskusrakenne luotiin opetus- ja kulttuuriministeriön periaatepäätöksellä vuonna 2010. Ministeriö kumosi periaatepäätöksensä uudistetun nuorisolain (1285/2016) tultua voimaan vuoden 2017 alusta.

Uudessa nuorisolaissa valtakunnalliset nuorisoalan osaamiskeskukset (OSKE) korvasivat aiemman palvelu- ja kehittämiskeskusrakenteen. Nuorisolain määritelmän mukaan osaamiskeskus on yhteisö, joka *”kehittää ja edistää nuorisoalan osaamista ja asiantuntijuutta valtakunnallisesti; osaamiskeskuksen voi myös muodostaa kahden tai useamman yhteisön sopimukseen perustuva yhteenliittymä”.* Osaamiskeskus *”kehittää ja edistää nuorisoalan perus- ja erityisosaamista sekä nuorisoalan asiantuntija- ja muita palveluja tuottamalla, kokoamalla, hyödyntämällä tai jakamalla tietoa nuorista, nuorisotyöstä tai nuorisopolitiikasta”,* ja lisäksi sen tulee toteuttaa nuorisolain tavoitteita ja lähtökohtia. Osaamiskeskusten valtionapukelpoisuudesta ja valtionavustuksen myöntämisen edellytyksistä säädetään nuorisolaissa. Valtionapukelpoisuus myönnetään määräajaksi. Osaamiskeskustoiminnan painopisteet määritellään valtakunnallisessa nuorisotyön ja –politiikan ohjelmassa.

Osaamiskeskusten valtionapukelpoisuushaku vuosille 2018–2019 avattiin 16.10.2017 ja se päättyi 17.11.2017. Hakuilmoituksessa täsmennettiin valtakunnallisen nuorisotyön ja –politiikan ohjelman 2017-2019 painopisteiden mukaisia osaamiskeskustarpeita ja -tehtäviä. Sorin Sirkukselle ei myönnetty nuorisoalan osaamiskeskuksen valtionapukelpoisuutta, sillä Sorin Sirkuksen hakemus ei vastannut hakuilmoituksessa esitettyihin osaamiskeskustarpeisiin, eikä hakemuksesta käynyt riittävällä tavalla ilmi toiminnan valtakunnallinen laajuus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi Sorin Sirkukselle yleisavustuksen vuodelle 2018, jotta se voisi sopeuttaa toimintansa palvelu- ja kehittämiskeskusrakenteen lakkauttamiseen ja etsiä muita, sille paremmin soveltuvia rahoituskanavia.

Opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisotyön määrärahoista myönnetään yleisavustuksia valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen toimintaan. Tällöin keskeisenä kriteerinä on toiminnan valtakunnallisuus. Lisäksi nuorisotyön määrärahoista myönnetään erityisavustuksia nuorisoalan valtakunnallisiin kehittämishankkeisiin. Ministeriö avustaa valtakunnallisia hankkeita, ja delegoi aluehallintovirastoille määrärahan nuorisoalan alueellisten ja paikallisten kehittämishankkeiden avustamiseen. Kehittämishankeavustuksia ei ole tarkoitettu organisaation pysyvän toiminnan rahoittamiseen.

Nuorisolain mukaan nuorisotyö ja –politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Kunnan tulee paikalliset olosuhteet huomioon ottaen luoda edellytyksiä nuorisotyölle ja –toiminnalle järjestämällä nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa. On suotavaa, että kuntatasolla tuetaan nuorten sosiaalista vahvistamista ja osallisuutta edistävää, pysyväisluonteista paikallista toimintaa.

Miten ensi vuoden talousarvioesitys vastaa liikuntapoliittisen selonteon sisältöä ja resurssitarpeita

Liikuntapoliittinen selonteko annettiin eduskunnalle 25.10. Selonteon ehdotuksiin liittyvät resurssikysymykset jäävät ratkaistaviksi hallitusneuvotteluissa. Sisällöllisesti selonteon piiriin ja jo olemassa oleviin toimenpiteisiin kuuluvaan Liikkuva opiskelu -ohjelmaan ehdotetaan myönnettäväksi 2,8 milj. vuodelle 2019, määräraha on käyttöajaltaan 3-vuotinen siirtomääräraha. Määräraha on tarkoitus käyttää toisen asteen koulutuksessa liikuntaa edistävään toimintaan. Selonteon tavoitteelliseen sisältöön niin ikään kuuluvaan huippu-urheiluun ja sen myötä harjoitteluapurahoihin myönnettiin 0,5 milj. euron korotus jo vuonna 2017. Vuonna 2019 harjoitteluapurahojen määrärahatasoksi esitetään 2,3 milj. euroa.

Nuorten suomalaiseen yhteiskuntaan kuulumisen kokemus

(Nuorisotyötä koskevissa tunnusluvuissa (budjettikirjan s. 452) todetaan, että Nuorisobarometrin mukaan nuorista vain 75 % kokee kuuluvansa suomalaiseen yhteiskuntaan. Mitkä ovat ne keinot ja kanavat, joiden avulla tavoitetaan ne 25 prosenttia, jotka kokevat olevansa suomalaisen yhteiskunnan ulkopuolella. Tarvitaanko esim. lisää tutkimustietoa asiasta?)

Nuorisobarometri sisältää sekä pysyviä että ajankohtaisia kysymyksiä; nuorten kokemus kuulumisestaan suomalaiseen yhteiskuntaan on toistuva, pysyvä kysymys. Vuoden 2017 barometrin jo osoitti, että nuorten yhteenkuuluvuus yhteiskuntaan oli lisääntynyt. Maaliskuussa 2019 ilmestyy seuraava nuorisobarometri, jossa on merkkejä siitä, että nuorten luottamus yhteiskunnan instituutioihin on vahvistumassa, kiinnostus politiikkaan on vahvaa ja vaikuttamistoimintaan osallistuminen kasvaa.

Tarvitsemme **lisää tutkimusta** siitä, mitkä eri tekijät vaikuttavat nuorten kokemukseen yhteiskuntaan kuulumisesta. Nuorisobarometrien tuloksista on havaittavissa tai pääteltävissä, että nuorten kokema yhteiskuntaan kuuluminen vaikuttaa tilannekohtaiselta, mikä osaltaan saattaa selittää vaihteluja asiassa. Tilannekohtaisuuteen vaikuttavina seikkoina voidaan pohtia esimerkiksi maailman yleisen turvallisuuden ja/tai turvattomuuden ilmapiiriä tai Suomi 100-vuotta –teeman positiivista Suomikuvaa ja maan historiaan syventymistä.

Nuorisobarometrin tuloksiin vaikuttaa aina se, ketkä vastasivat kysymyksiin. On tarpeen muistaa, että tutkimukseen liittyvän nk. katoanalyysin mukaan vaikeimmin tavoitettavia kyselyissä ovat juuri ulkopuolisuutta kokevat nuoret.

Johtopäätöksenä voi todeta, että barometrin tuloksien arviointia syventävää tutkimusta tarvitaan lisää, jotta voidaan selvittää nuoren yhteiskuntaan kuulumisen kokemukseen vaikuttavia tekijöitä. Opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisotoimen varoista tuetaan vuosittain nuorisotutkimusta ja tätä tiedontuottamista pidetään yhtenä tukijalkana nuorisoalan palvelujen kehittämisessä ja nuorisopolitiikan edistämisessä.

Valiokunnan ennakkokysymyksissä kysyttiin myös **keinoja ja kanavia** tavoittaa nuoria, jotka kokevat ulkopuolisuutta yhteiskunnasta. Nuorten työpajatoiminnan, etsivän nuorisotyön ja NEET-nuoriin kohdistuvien tutkimusten pohjalta tiedämme, että erityisesti työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret kokevat yhteiskunnan ulkopuolisuutta. Professori Juho Saaren eriarvoisuutta koskevaan tutkimukseen nuorisotutkijat ovat tuottaneet aineistoa mm. NEET-nuorten kokemasta yhteiskuntaan kuulumisesta[1]. Tutkimukseen osallistuneet nuoret nostavat keinoina esiin muun muassa sen, miten yhteiskunnassa arvostamme, puhumme ja kohtaamme nuoria. Meidän tulee toiminnallamme ja puheellamme osoittaa

[1] Työtä, koulutus- tai harjoittelupaikkaa ilman olevien nuorten käsityksiä tulevaisuudesta, demokratiasta ja julkisista palveluista – Nuorisobarometrin erillisnäyte (2017-2019)

nuorten arvostaminen ja hyväksyminen. Kyse on yhteiskunnan asenteesta nuoriin. Tarvitsemme ammattilaisille osaamista nuorten kohtaamiseen, nuorten tunnistamista omana asiakasryhmänään ja nuorille kohdentuvia palveluja ja niiden keskinäisen toimivuuden yhteensovittamista eri toimialoilla. Tällaisia tavoitteita edistävät osaltaan Valtakunnallinen nuorisotyön ja –politiikan ohjelma, joka yhteen sovittaa eri toimialojen nuorten kasvu- ja elinolojen hyväksi tehtävää työtä, sekä hallituksen nuorten palveluihin liittyvät kärkihankkeet.

Työpajatoiminnan kehittämistarpeet maakunta-, sote-, kasvupalvelu-uudistuksessa

Nuorisotoimi on kunnan toimintaa. Nuorten työpajatoiminnan rahoitus on monikanavaista ja sitä tuetaan myös valtion budjetissa nuorisotyön määrärahoista. Aluehallintovirasto myöntää vuosittaiset valtionavustukset ja valvoo nuorten työpajatoiminnan laatua ja toimintaa. Toimintaa seurataan vuosittain tehtävällä valtakunnallisella kyselyllä, jonka tulokset julkaistaan nuorisotilastoissa.

Maakunta-, sote- ja kasvupalvelu-uudistukset tulevat muuttamaan työpajojen asemoitumista nuorten palveluiden tuottajina sekä nuorten ohjautumista työpajoihin.

Maakuntauudistus edellyttää kunnilta palvelusopimusta tai kumppanuuteen perustuvaa allianssi-sopimusta maakunnan kanssa, jotta kunta tai kunnan sidosyksikkö voi tuottaa maakunnalle kasvupalveluja. Kunta tai kunnan sidosyksikkö ei voi olla maakunnan palveluntuottaja muutoin kuin markkinapuutetilanteessa. Kunnan omistama yhtiö voisi toimia palveluntuottajana. Tämä tarkoittaa, että kunnallisten nuorten työpajojen tulee harkita työpajatoiminnan yhtiöittämistä.

Nuorten työpajatoiminnan kehittämisessä tulee kiinnittää huomiota valtakunnallisen työpajaverkoston kattavuuteen, nuorten mahdollisuuteen saavuttaa tarvitsemansa palvelut ja työpajatoiminnan yhteistyöverkoston monialaisuuteen. Nuorten työpajahenkilöstön osaamisen ajantasaisuutta on edelleen jatkettava vastaamaan muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin ja tarpeisiin.

Miltä kärkihankkeiden tulokset näyttävät ja miten huolehditaan siitä, että uudet toiminnot ja saadut kokemukset juurtuvat ja että niitä hyödynnetään myös erillisrahoituksen päätyttyä

Liikkuva koulu -ohjelma on osa Sipilän hallituksen osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeita. Se on osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeen *”1. Uudet oppimisympäristöt ja digitaaliset materiaalit peruskouluihin”* yksi päätoimenpide linjauksella *”Tunti liikuntaa päivässä. Liikkuva koulu -ohjelma laajennetaan valtakunnalliseksi koskemaan kaikkia peruskouluikäisiä lapsia ja nuoria”*.

Toimenpiteen toteutukseen varattiin 21 miljoonaa euroa kolmelle vuodelle. Kärkihankeavustukset jaettiin vuosina 2016-2018. Kolmen vuoden aikana peruskoulujen toimintaa avustettiin yhteensä n. 16 milj. eurolla. Avustukset myönnettiin kunnille. Avustuksen saamisen edellytyksenä oli 50 % omarahoitusosuus, josta kertyi kolmen vuoden aikana rahoitusta toimintaan vähintään saman verran kuin valtionavustuksesta. Peruskoulujen toimintaa resursoitiin siten yhteensä yli 32 miljoonaa euroa. Osana kärkihankkeen toteutusta avustuksista jaettiin myös yhteensä yli 4 milj. euroa toisen asteen kokeilujen avustamiseen (Liikkuva opiskelu) vuosina 2017 ja 2018.

Hallitusohjelman 2015 tavoite laajentaa Liikkuvan koulu –ohjelma koskemaan kaikkia peruskoululaisia on käytännössä saavutettu. Vuonna 2010 pilottina 45 koululla alkanut Liikkuva koulu on kasvanut valtakunnalliseksi ohjelmakokonaisuudeksi, osana hallituksen osaamisen ja koulutuksen kärkihanketta. Toiminnassa on mukana 89 prosenttia Suomen peruskouluista, 91 prosenttia Suomen kunnista ja 92 prosenttia oppilaista. Tavoitteena oli myös käynnistää kokeilut liikkumisen lisäämiseksi toisen asteen

oppilaitoksissa. Vuosina 2017-2019 toteutettiin onnistuneesti 49 pilottihanketta, joissa oli mukana yhteensä 127 lukiota ja ammatillista oppilaitosta sekä 95 000 opiskelijaa.

Peruskouluikäisistä lapsista ja nuorista noin 30 prosenttia liikkuu suosituksen mukaan, vähintään tunnin päivässä reippaasti. Alakoululaisista suosituksen mukaan liikkuu noin puolet ja yläkoululaisista noin viidesosa. Tunnin päivässä liikkuvien osuus on vuosina 2016–2018 on lisääntynyt noin 5 prosenttia (9–15-vuotiaat), alakoululaisten osuus on hieman kasvanut ja yläkoululaisten osuus on pysynyt ennallaan po. vuosina (LIITU-tutkimus, liikuntamittaukset, UKK-instituutti ja Jyväskylän yliopisto, tuore toistaiseksi julkaisematon tutkimustulos). Lasten ja nuorten fyysisessä aktiivisuudessa on tapahtunut myönteistä kehitystä 2000-luvulla. Kyselytutkimusten perusteella vuosina 2002–2018 liikuntasuosituksen täyttävien osuus on kasvanut ja vähän liikkuvien osuus pienentynyt 11–15-vuotiailla. Pojilla suosituksen täyttävien osuus on noussut 16 vuoden seuranta-aikana 18 prosentista 35 prosenttiin ja tytöillä 12 prosentista 29 prosenttiin (WHO-Koululaistutkimus 2002–2014 ja Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen -tutkimus 2016–2018, LIITU, Jyväskylän yliopisto, Lähde: Tuloskortti 2018 – Lasten ja nuorten liikunta Suomessa).

Kunnissa ja peruskouluissa on löydetty toimivia malleja Liikkuva koulu -toiminnan toteuttamiseksi, mikä luo edellytykset toiminnan vakiintumiselle peruskoululaisten arjessa. Tärkeintä on nyt varmistaa näiden toimenpiteiden jatkuvuus. Moni kunta, kuten Tampere, Turku ja Vantaa, onkin jo luonut pysyvät rakenteet ja palkannut vakinaista henkilöstöä Liikkuvaa koulua hoitamaan. Peruskoulujen Liikkuva koulu -toiminnan kehittäminen ja tukeminen jatkuu valtakunnallisesti, alueellisesti ja kuntatasolla myös kärkihankevaiheen jälkeen. Koulupäivän liikunnallistamista tuetaan koordinaation, koulutuksen ja osaamisen kehittämisen, verkostoitumisen, materiaalien, tutkimuksen ja viestinnän keinoin. Peruskouluikäisistä erityistä huomiota tulee jatkossa kiinnittää yläkoululaisten kohderyhmään. Toisen asteen oppilaitosten liikunnallistamista jatketaan vuodelle 2019 esitetyn 2,8 miljoonan euron lisämäärärahan turvin.

Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan –kärkihankkeen tarkoitus on vähentää koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrä. Sen tavoitteena on tukea nuorten elämänhallintaa, opintopolkujen rakentumista ja työllistymistä ja lisäksi syventää yhteistyötä nuorten tukemisessa ja koota hyvät toimintatavat hyödynnettäväksi valtakunnallisesti.

Kärkihankkeeseen liittyvillä toimilla on sujuvoitettu nuorten siirtymiä koulutukseen ja työhön tai muuhun toimintaan, edistetty nuorten osallisuutta, toimintakykyä ja elämänhallintaa sekä koottu yhteen palveluntuottajia monialaiseksi kokonaisuudeksi.

Erityisenä toimena on ollut ohjaamojen kehittäminen ja vakiinnuttaminen koko Suomeen, ohjaamoja on jo 60 paikkakunnalla. Ohjaamot on kehitetty alle 30-vuotiaiden matalan kynnyksen, monialaisiksi palvelupisteiksi, joissa julkinen, yksityinen ja kolmas sektori yhdessä tarjoavat tietoa, neuvontaa, ohjausta sekä muita tukipalveluja työllistymiseen, koulutukseen, elämänhallintaan ja hyvinvointiin liittyen ilman ajanvarausta. Ohjaamossa toteutetun palvelun lähtökohtana on nuoren ilmoittama yksilöllinen tarve. Erityistä huomiota on kiinnitetty nuorten psykososiaalisen tuen tarpeeseen vastaamiseen. Ohjaamossa työskentelevien osaamista on kehitetty suunnitelmallisesti. Ohjaamot tekevät järjestelmällisesti itsearviointia ja seurantaa toiminnasta, tavoitteiden täyttymisestä ja tunnuspiirteiden toteutumisesta. Itsearviointia tuetaan valtakunnallisesti. Ohjaamoja on rahoitettu ESR-varoin.

Hallituskaudella on kärkihankkeen rahoituksella tuettu kuntien etsivän nuorisotyön toimia, vaikeassa asemassa oleville nuorille kehitettyä Vamoksen Mindset-valmennusta, nuorten kuulemisen perusteella käynnistettyjä Arki-haltuun -kehittämishankkeita sekä opetushallituksen joustavan perusopetuksen kehittämishanketta. Näillä hankkeilla on vahvistettu koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten elämänhallintaa, palveluihin pääsyä, koulutuksen loppuun suorittamista sekä koulutukseen ja työhön

hakeutumista. Lisäksi palkkatukijärjestelmää on uudistettu ja nuorten yrittäjyyspajatoiminta on laajennettu valtakunnalliseksi. Kärkihankkeen toimet toteuttavat EU:n nuorisotakuun tavoitteita ja toimintaa.

Kärkihanke on tukenut hallitusohjelman painopistealueille asetettujen hallituskauden tavoitteiden saavuttamista. Nuorisotakuu-kärkihankkeen lisäksi on hallitus tehnyt puoliväliriihessä päätöksen (25.4.2017) toimista lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten määrän vähentämiseksi sekä hallituksen strategiaistunnon päätöksen (28.8.2017) toimista nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi.